

УДК 330.341.1:502.17

Гречин Б. Д. (Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Hrechynb@ukr.net)

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІСТИКИ ЯК ПРОЦЕС АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

В статті подано результати маркетингового дослідження з використанням методу опитування менеджерів німецьких та українських компаній щодо розуміння ними сутності екологістики, принципів її розвитку та пріоритетів. Приведено порівняння і подано якісну оцінку отриманих результатів. Доведено, що екологістика виступає важливим напрямком інноваційної діяльності підприємницьких структур. Розроблено схему взаємодії різних факторів макро-і мікросередовища в напрямку забезпечення цілей екологістики в стратегії розвитку підприємства. Показано авторське розуміння екологістики як неперервного взаємообумовленого процесу активізації інноваційної діяльності підприємницьких структур під тиском критичних факторів виробництва.

Ключові слова: екологістика, логістика, маркетингові дослідження, опитування, інновації, макросередовище, мікросередовище, економіка, стратегія.

Вступ. Розвиток економіки України, незбалансований із політикою охорони навколишнього середовища, маркетингово-логістичною політикою господарюючих структур і не підтримується високим мистецтвом управління біосферою та соціально-економічною системами, призводить до погіршення якості життя суспільства, а також до прояву стійкої негативної динаміки зростаючої матеріаломісткості та енергомісткості забезпечення його життєдіяльності.

Екологічно орієнтована система будь-якого рівня управління (макро-, мезо- чи мікрорівня) може ефективно відтворюватися в часі на основі розвитку ключових компетенцій менеджменту, грамотного управління прямими і зворотними зв'язками, які відображають логістику постачання і збуту; диверсифіковані товаропотоки та пов'язані з ними викиди в навколишнє середовище в процесі надання транспортних та ін. логістичних послуг; альтернативи щодо використання відновлюваних джерел енергії, ініційованих різними стейкхолдерами, у тому числі і самим виробником. Це означає, що проблема екологістики зачіпає інтереси різних приватних і державних структур і для її вирішення потрібна якісно нова модель інформаційного забезпечен-

ня логістичних поточних і стратегічних рішень, чітка постановка фундаментальних економічних задач для послаблення залежності виробничих структур від тиску з боку критичних факторів виробництва, в тому числі енергетичних, а також розширення горизонту стратегічного мислення менеджменту і розуміння ним сутності сучасних агрегованих бізнес-процесів і логістичних потоків, які здійснюються на внутрішньому і закордонному ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми екологістики викликають підвищений інтерес не тільки науковців, про що свідчать роботи закордонних і вітчизняних вчених [1-6], але й практиків, зважаючи на появу нових джерел екологічної кризи та її негативний вплив на екосистему. Застосування нових моделей екосистемного вимірювання стійкого розвитку та оцінювання екстернальних ефектів, на що акцентують увагу Л. Мельник та І. Дегтярьова [7], уможлиблює більш якісний аналіз взаємодіючих зовнішніх та внутрішніх структур при дослідженні циклів в економіці, коли змінюється соціально-економічний простір кругообігу основних системних елементів і формуються нові центри затрат і результатів. Це вимагає впровадження нових підходів до оцінювання динамічності рівноваги екосистем, нової системи координат для вимірювання результативності логістичних рішень і покращення рейтингових позицій країни та еколого-орієнтованих підприємств. Як зазначено в міжнародному рейтингу «DOING BUSINESS-2017», Україна посіла аж 130 місце серед 190 країн за компонентою «Підключення до систем енергозабезпечення» [8]. У рейтингу інновацій за 2016-й рік Україна зайняла позицію трохи нижче середньої, опустившись на 8 ступенів і набравши 35,7 бали із 100; за окремими компонентами – ВВП на одиницю використання енергії – 3,73 бали, якість логістики – 40,89 бали, витрати на науково-дослідні проекти приватних компаній – 45,46 бали, валові внутрішні витрати на науково-дослідні проекти – 10,7 балів [9]. Досить пасивно проводиться екологічна сертифікація ISO 14001 – у цьому ж рейтингу дана компонента оцінена на дуже низькому рівні – лише 3,63 бали. Вищенаведені рейтинги ще раз підтверджують актуальність поглибленого науково-прикладного дослідження проблем екологістики в різних сферах життєдіяльності суспільства та оптимізації логістичних процесів.

Метою даного наукового дослідження є узагальнення закордонного досвіду з проблеми екологістики на основі спеціально проведеного маркетингового дослідження, проведення порівняльної оцінки отриманих результатів з аналогічним опитуванням вітчизняних компаній і розроблення схеми взаємодії різних факторів макро-

мікросередовища в напрямку забезпечення цілей екологістики в стратегії розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. В рамках проведеного автором дослідження німецьких компаній та вітчизняних підприємств, дозвіл на яке було отримано на основі гранту «KAAD» (Katholischer Akademischer Ausländer-Dienst) та звернення Львівської обласної державної адміністрації, було опрацьовано результати експертного опитування вищої ланки управління різних компаній та проведено порівняння тих результатів з аналогічним опитуванням вітчизняних підприємств. На основі цього вдалося отримати первинну інформацію стосовно значення екологістики в стратегічному розвитку. Дане опитування проводилося для того, щоб не лише виявити офіційні позиції компаній та підприємств, але й підкреслити їх професійну оцінку поточного рівня розвитку, динаміки процесів, способів дії менеджменту та реальних перспектив розвитку екологістики, яка б уможливила в практиці здійснення процесів екологізації та захист навколишнього природного і виробничого середовища.

Реалізація компаніями екологічних заходів з метою зменшення негативного впливу на середовище та його захисту показана на рис. 1. Аналіз результатів показав, що оптимізація логістичних процесів знайшла підтримку у 83% опитаних компаній і лише 33% – реалізують заходи, пов'язані із скороченням споживання невідновних, частково відновних природних ресурсів та використанням альтернативних джерел енергії. При цьому усі менеджери підтверджують стратегічне значення екологічних нормативів та стандартів у діяльності компаній.

Реалізація вітчизняними підприємствами екологічних заходів з метою зменшення негативного впливу на середовище та його захисту показана на рис. 2. Аналіз результатів показав, що впровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій знайшло підтримку у 73% опитаних підприємств і лише 27% – впроваджують систему екологічного менеджменту (СЕМ).

Рис. 1. Частка компаній, які реалізують екологічні заходи з метою зменшення негативного впливу на середовище та його захисту
Джерело: складено автором на основі власного опитування

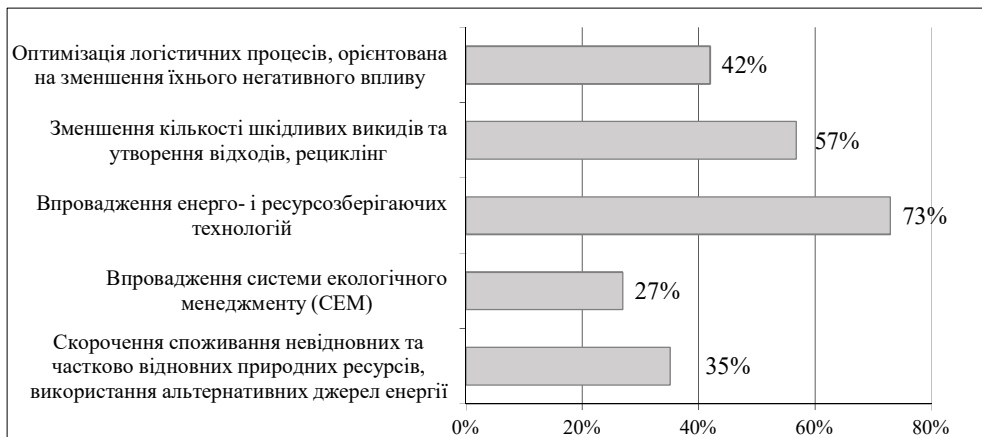

Рис. 2. Частка підприємств, які реалізують наведені заходи з метою зменшення негативного впливу на середовище та його захисту
Джерело: складено автором на основі власного опитування

Порівняння результатів опитування показує, що потреба у впровадженні енерго- і ресурсозберігаючих технологій в Україні при надзвичайно енергоємній економіці на даному етапі виступає на перше місце, у той час, коли в Німеччині про це уже дбають давно. На жаль, оптимізація логістичних процесів, орієнтована на зменшення їхнього негативного впливу на українську економіку, не може бути задіяна повномасштабно, зважаючи не тільки складну економічну ситуацію, війну на Сході, але й високий рівень корупції та недовіри в державі: в рейтингу, опублікованому компанією Transparency International, в 2016 р. Україна зайняла 131 місце серед 176 країн за показником сприйняття корупції [10].

Збагачення знань менеджменту – важливий чинник розширення змісту альтернатив і вектору розвитку підприємницьких структур. Як показало опитування, поняття «екологістика» керівники компаній трактують по-різному. Проте доволі чітко вони окреслюють перспективи впровадження та перешкоди на шляху їх реалізації. Зведені результати опитування керівників європейських компаній, як одного з методів маркетингового дослідження, наведені у табл. 1.

Таблиця 1
Розуміння сутності екологістики керівниками європейських компаній та визначені ними перспективи і перешкоди на шляху її впровадження

№	Визначення	Асоціації	Перспективи	Перешкоди
1	Економічне ресурсозбереження	Викиди CO ₂ , залежність від транспортних засобів	Оптимізація процесів, зниження витрат	Інвестиції, конфлікт витрат
2	Доцільне використання ресурсів під час процесів зберігання і транспортування	Обробка сировини за кордоном для зменшення кількості викидів в атмосферу у власній країні, т. зв. «туризм переробки сировини», менше транспорту	Конкурентні переваги, якщо зростуть витрати для всіх учасників ринку	Застарілі управлінські структури, відсутність ІТ-систем
3	Логістика ресурсозбереження	Дерево, траса, зелений, залізнична колія, море, повітря	Скорочення викидів парникових газів	Недоведена економічність (рентабельність)
4	Ефективне та безпечне для навколишнього середовища перевезення вантажів і товарів	Використання альтернативних транспортних маршрутів, інтелектуальне групування транспортних завдань, ефективна логістика	Позитивний імідж серед зацікавлених сторін (стейкхолдерів)	Додаткові витрати для клієнтів, якщо ми будемо першопрхідцями
5	Зниження негативного впливу на навколишнє середовище з боку логістики	Енергоефективність, ефективне використання ресурсів, екологічна ефективність	Відкриття нових ринків, конкурентні переваги	Постановка цілі покупця – дешево

Джерело: складено автором на основі власного опитування

Про розвиток ключових компетенцій вітчизняного менеджменту свідчить, зокрема, розуміння ним сутнісних засад екологістики. Поняття «екологістика» трактується керівниками підприємств, як і європейських компаній, доволі чітко, що й описано в табл. 2.

Таблиця 2

Визначення поняття «екологістики» та трактування керівників
вітчизняних підприємств щодо нього

№	Визначення	Трактування
1	Логістика (маршрутизація) на екологічно безпечному транспорті	Безпечні комунікації, обмін (транспортування) товарів
2	«Здорове (безпечне) переміщення» продукції виробництва	Безпека, порядність, відповідальність, ощадність
3	Наука, яка досліджує оптимальне транспортування різного роду вантажів без завдання шкоди навколишньому середовищу	Управління відходами та переробка браку, безпечна утилізація відходів, зменшення використання енергоресурсів
4	Одна із функціональних сфер логістики, яка ставить за мету: - оптимізувати використання ресурсів підприємства; - знизити негативний вплив підприємства від його основної діяльності на навколишнє середовище; - підвищити рівень відповідальності підприємства перед споживачем його товарів/послуг	Забезпечення знешкодження і повторне використання (рециклінг) матеріалів цього типу відповідно до прийнятих технічних правил і процедур, а також у відповідності зі стандартами і правовими вимогами щодо охорони навколишнього середовища
5	Усі дослідження і заходи, пов'язані із здійсненням оптимальних рішень щодо збору, зберігання, утилізації та управління утилізацією або необтяжливою для навколишнього середовища і суспільства ліквідацією відходів різних видів	Використання сучасних машин, які найменше забруднюють навколишнє середовище. Використання найменш токсичних засобів захисту рослин. Утилізація відпрацьованих матеріалів і тари
6	Дослідження та заходи для збереження навколишнього середовища	Ефективне використання природних ресурсів в логістичній діяльності
7	Використання логістичних інструментів з максимальною віддачею при мінімальних втратах. Наприклад, в транспортній логістиці – це використання автомобілів, які максимально економлять паливо. З точки зору логіста, це формування найкоротших транспортних маршрутів, згідно яких автомобілі менше витратять палива і відповідно менше забрудять навколишнє середовище	Впровадження відновлювальних джерел енергії, зменшення шкідливих викидів у навколишнє середовище, статистичне оцінювання параметрів шкідливих викидів, покращення виробництва та ефективного використання вторинної сировини
8	Один з напрямів логістики, який полягає у зменшенні негативного впливу логістики на навколишнє середовище	Організація роздільного збору відходів, доставка відходів до «утилізуючих» підприємств
9	Оптимізація робочого процесу на виробництві з врахуванням економічної складової та впровадження нових екологічно-безпечних технологій задля зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище	Ефективне використання техніки, яка забруднює екологію, утворення екологічних логістичних систем, оптимізація використання природних ресурсів

продовження табл. 2

10	Економічне використання транспорту для перевезення	Рішення про ліквідацію відходів
11	Дозволяє приймати технічні та управлінські рішення, здатні звести до мінімуму негативний вплив на навколишнє середовище	Транспорт на екологічному пальному, ефективна логістика задля зменшення проходження кілометражу автомобілями
12	Планування, господарювання без шкоди для довкілля	Соціально-відповідальне підприємство
13	Покращення бізнес-процесів, які допомагають зберегти навколишнє середовище	Оптимальні процеси поводження з відходами, рекуперація енергії
14	Оптимальна затрата ресурсів для виконання аналогічних завдань	Оптимальний маршрут, зменшення викидів, альтернативна енергія
15	Певний ряд заходів, спрямованих на зменшення впливу шкідливих речовин на навколишнє середовище	Ефективність, зелений потяг, який транспортує екотовари, рай на землі
16	Оптимальні маршрути, зелений тариф на біопаливо	Збереження екосистеми
17	Система, яка інтегрує «зелені» екологічно безпечні та логістичні процеси, враховуючи їх економічну доцільність, з метою запобігання екодеструктивному впливу на середовище, а також сприяє збільшенню ефективності споживання ресурсів та енергії	Логістика з екологічно безпечним транспортом

Джерело: складено автором на основі власного опитування

На думку автора, екологістика – це новий напрямок розвитку інноваційної діяльності та апробації моделей інтегрованого управління. Це означає, що впровадження принципів екологістики посилює взаємодію різних факторів макро- і мікросередовища і ставить нові вимоги щодо ідентифікації затрат і результатів від впровадження логістичних рішень, оцінювання не лише фінансових, але й нефінансових показників виробників та їх посередників, пов'язаних між собою логістичними потоками. На основі процесного підходу, що уможливорює дослідження динамічних аспектів екологістики, доцільно проводити структурування агрегованого бізнес-процесу підприємства для забезпечення цілей екологістики в стратегії розвитку підприємства, як це показано на рис. 3.

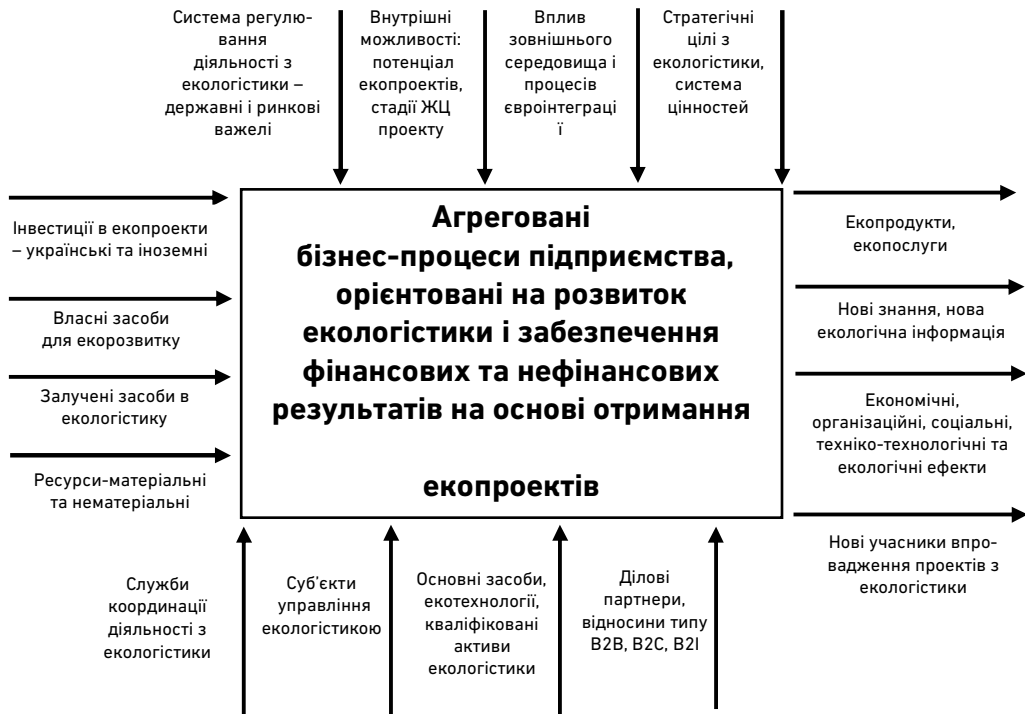

Рис. 3. Схема взаємодії різних факторів макро-і мікросередовища в напрямку забезпечення цілей екологістики в стратегії розвитку підприємства
Джерело: власна розробка

Від інноваційних рішень в системі міжнародної логістики буде залежати вміння подолати розрив між стратегією і результатами, що актуалізує проблеми управління змінами в організаційній і корпоративній культурі підприємства. Екологістика в стратегії розвитку стає критерієм якості і фактором конкурентної переваги для підприємств на шляху до сталого розвитку.

Інноваційна економіка передбачає постійний пошук альтернативних варіантів екологічного розвитку, який неможливий без високої концентрації інтелектуальних ресурсів, залучення професіоналів високого рівня кваліфікації з різних галузей науки для розроблення цінних для суспільства рішень в системі «постачання-виробництво-споживання», збагачення знань у сфері логістики та їх трансформації у стратегічні ресурси товаровиробників та організацій, що їх обслуговують (рис. 4).

Рис. 4. Розвиток екологістики як неперервний взаємообумовлений процес активізації інноваційної діяльності підприємницьких структур під тиском критичних факторів виробництва
Джерело: власна розробка

У сукупності і взаємодії всі регульовальні заходи розвитку національних економік, що визначали напрямки екологічної орієнтації логістики, дозволили якісно змінити її функціональне навантаження і стратегічне значення в процесах створення вартості та суспільних цінностей.

Щодо перспектив поширення прогресивних засад екологістики, то, на думку управлінців, однією із найбільш цінних для економіки перспектив виступає потенційне зменшення витрат на паливо та енергію, що, на сучасному етапі подорожчання вартості енергоносіїв, матиме позитивний вплив на раціоналізацію структури витрат і, відповідно, на формування конкурентних переваг виготовлюваної продукції і надаваних послуг за ціною ознакою. До основних перешкод вітчизняні менеджери віднесли корупцію (особливо при впровадженні різних інвестиційно-інноваційних проектів) та бездіяльність влади (табл. 3).

Таблиця 3

Перспективи і перешкоди на шляху впровадження
екологістики в Україні

№	Перешкоди	Перспективи
1	Брак коштів для інвестування у енергозберігаючі технології; звантаження працівників фірми більшою кількістю роботи	Прийняття законів щодо обмеження використання ПВХ матеріалів для пакування, що приведе до збільшення попиту на одноразове паперове пакування продуктів
2	Висока вартість впровадження змін; політика країни; байдужість	Завоювання лояльного клієнта; переваги при формуванні партнерських відносин; отримання податкових пільг
3	Мінімальне сприяння держави (податки, корупція); високі відсоткові ставки по кредиту на впровадження екотехнологій на підприємствах	Зменшення витрат на енергоресурси; перехід на окупні альтернативні джерела енергії; модернізація технологій виробництва та обладнання
4	Монополізація енергоресурсів на ринку; недоцільність впровадження альтернативних джерел енергії та екологічних технологій через непопулярність та поганий розвиток його в нашій країні та низьку окупність; не підтримання ідей на державному рівні	Переробка відходів – збільшення прибутків внаслідок цього. Застосування енергозберігаючих заходів (утеплення приміщень, використання енергозберігаючих ламп для освітлення)
5	Висока ціна нового екологічного транспорту; нейтральність держави у веденні екологічної логістики	Перехід на екологічний транспорт; ефективне використання утвореної енергії; застосування альтернативних видів електроенергетики
6	Недостатня екологічна культура працівників; бюрократизм; збільшення кількості контролюючих органів та їх перевірок	Зменшення витрат на паливо та енергію; підвищення конкурентоспроможності; покращення іміджу підприємства; зменшення викидів у навколишнє середовище
7	Високі ціни на джерела альтернативної енергетики. Поверхневе формальне ставлення контролюючих органів до екологічних питань; недосконалі законодавча та нормативна база; корупція в екоорганах. Тривала окупність впровадження нових заходів екологістики; витрачання значних фінансових ресурсів	Перехід на альтернативні джерела енергії. Встановлення сонячних батарей, енергозберігаючих ламп, світлочувливих фільтрів і ламп освітлення з датчиками руху
8	Додаткові фінансові витрати; висока вартість впровадження	Зменшення витрат на пальне; зниження собівартості продукції; розвиток підприємства; вихід на міжнародні ринки
9	Висока вартість екоавтомобілів; доступність екологічного пального; додаткові витрати	Економія енергоресурсу; перспектива залучення нових клієнтів; чисте довілля

продовження табл. 3

10	Додаткові затрати; відсутність субсидювання державою; підвищення собівартості продукції	Використання альтернативних джерел енергії; зменшення відходів; оптимізація маршрутів
11	Комунальна власність; фінансування; ініціативність; кадри; корупція; чиновники	Підвищення конкурентоспроможності; значне скорочення кількості шкідливих викидів; зменшення кількості відходів
12	Не надто велика зацікавленість і сприяння з боку держави; «Управлінська філософія» фірми	Зменшення витрат на пальне та енергію; імідж; продуктивність; комерція; зменшення викидів у навколишнє середовище
13	Недостатньо знань та інформації щодо ефективного впровадження екології на підприємстві	Зменшення технологічних витрат електроенергії; економія на пальному; впровадження відновлювальних джерел електроенергії
14	Чинне законодавство; відсутність підтримки впровадження екології на державному рівні; недостатня кількість коштів	Виробництво та споживання альтернативного палива, яке при підрахунку витрат на опалення в порівнянні з російським газом, дає декілька сотень відсотків економії
15	Недосконале законодавство, корупція	Енерго- та ресурсоефективність
16	Не зацікавлення керівництва без видимої фінансової вигоди від впровадження	Економія природного газу при встановленні біогазової установки
17	Корупція на вищому державному рівні; відсутність дієвого державного регулювання	Отримання різних ефектів: соціального, екологічного, економічного, техніко-технологічного, підвищення іміджу
18	Відсутність юридично підкріпленого законодавства; свідомість працівників	Збільшення: конкурентоспроможності, зацікавленості інвесторів, кількості споживачів, експорту продукції та прибутків

Джерело: складено автором на основі власного опитування

Висновки і напрями подальших наукових досліджень. Спільні впровадження наукових досліджень і ефективних узгоджених рішень різних підприємницьких структур сприятимуть формуванню якісно нового рівня відносин бізнесу і науки та розвитку екології як перспективного напрямку активізації інноваційної діяльності. Вивчення позитивного закордонного досвіду має важливе значення в розвитку економіки знань, в тому числі і в сфері екології. Від менеджменту істотно залежатиме вибір пріоритетів, концентрація ресурсів на стратегічно важливих видах економічної діяльності, збагачення змісту маркетингу, логістики та інформаційного забезпечення стратегії екології. Основна функція екології повинна бути орієнтована на зниження тиску на природний капітал, мінімізацію його втрати в процесі суспільного відтворення. З часом

з'являтиметься цілий ланцюг інших видів діяльності, які в сукупності і взаємодії призведуть до появи нових джерел створення вартості на різних етапах реструктуризації бізнесу.

1. Гор А. Земля у рівновазі : переклад з англ. / Гор А. ; Інститут сталого розвитку. – К. : Інтелсфера, 2002. – 312 с. 2. Небел Б. Наука об окружающей среде (Как устроен мир)/ перевод з англ. Т. 1, 2. – М. : Мир, 1993. – Т. 1. – 420 с. – Т. 2. – 328 с. 3. Данилов-Данильян В. И. Экологический вызов и устойчивое развитие / Данилов-Данильян В. И., Лосев К. С. – М. : Изд-во МНЭПУ, 2000. – 352 с. 4. Экология и экономика природопользования / Гирусов Э. В., Бобылев С. Н., Новоселов А. Л., Чепурных Н. В. – Москва : ЮНИТИ-ДИАНА, Единство, 2003. – 519 с. 5. Дейлі Герман. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку : переклад з англ. / Дейлі Герман ; Інститут сталого розвитку. – К. : Інтелсфера, 2002. – 312 с. 6. Кучерявий В. П. Екологія / В. П. Кучерявий. – Львів : Світ, 2001. – 386 с. 7. Мельник Л. Еколого-економічне обґрунтування господарських рішень з урахуванням екстернальних ефектів / Л. Мельник, І. Дегтярьова // Економіка України. – 2011. – № 5. – С. 75–83. 8. DOING BUSINESS-2017. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analityka/doing-business-2017-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu> 9. Рейтинг інновацій. – Режим доступу: www.globalinnovationindex.org 10. Украина 131-я из 176 стран в рейтинге восприятия коррупции. Transparency International. – Режим доступу: https://censor.net.ua/news/424781/ukraina_131ya_iz_176_stran_v_reytinge_vospriyatiya_korrupsii_transparency_international

Рецензент: д.е.н., професор Савіна Н. Б. (НУВГП)

Hrechyn B. D. (National University Lviv Polytechnic)

ECOLOGISTICS DEVELOPMENT AS A PROCESS OF INNOVATIVE ACTIVITY ACTIVATION OF ENTREPRENEURIAL STRUCTURES

The article represents the results of marketing research using the method of survey of German and Ukrainian companies' managers regarding their understanding of the essence of ecology as well as the principles and priorities of its development. The comparison has been conducted by the author as well as the qualitative evaluation of the received results has been provided. It has been proved that ecologistics is an important direction of innovation activity of entrepreneurial structures. The interaction scheme of various factors of macro-and micro-environment, which is centered on the direction

of ensuring the ecologistics' goals of an enterprise advancement strategy, has been developed. The author's understanding of ecologistics has been represented as a continuous interdependent activation process of innovative activity of entrepreneurial structures that are under pressure of critical factors of production.

Keywords: ecologistics, logistics, marketing research, surveys, innovations, macro environment, micro environment, economy, strategy.

Гречин Б. Д. (Национальный университет «Львовская политехника», г. Львов)

РАЗВИТИЕ ЭКОЛОГИСТИКИ КАК ПРОЦЕСС АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР

В статье даны результаты маркетингового исследования с использованием метода опроса менеджеров немецких и украинских компаний относительно понимания ими сущности экологистики, принципов ее развития и приоритетов. Приведено сравнение и подано качественную оценку полученных результатов. Доказано, что экологистика выступает важным направлением инновационной деятельности предпринимательских структур. Разработана схема взаимодействия разных факторов макро-и микросреды в направлении обеспечения целей экологистики в стратегии развития предприятия. Показано авторское понимание экологистики как непрерывного взаимообусловленного процесса активизации инновационной деятельности предпринимательских структур под давлением критических факторов производства.

Ключевые слова: экологистика, логистика, маркетинговые исследования, опросы, инновации, макросреда, микросреда, экономика, стратегия.
